

N:o 23.

Af herr **E. O. V. Wavrinsky**, om *skrifvelse till Kongl. Maj:t angående åtgärder till skydd mot djurplågeri under transporter.*

Kommunikationsmedlen i vårt land hafva under de senaste decennierna på ett förvånansvärdt sätt utvecklats, förbättrats och bekvämliggjorts; men under det allmänheten är mycket angelägen om att för egen del tillvarata alla de bekvämligheter, nutida kommunikationer erbjuda, är den i de flesta fall ej alls nogräknad med att låta de transporterade djuren komma i åtnjutande af de fördelar, dessa förbättrade kommunikationsmedel skulle kunna erbjuda dem.

I samma mån som handeln med husdjuren fått mera fart inom landet, hafva ock tydligtvis kreaturstransporterna ökats såväl till antal som längd, och är det, kan man väl säga, tid på att kreaturstransportfrågan blefve föremål för behandling af Kongl. Maj:t och Riksdagen, så att *allmänna* bestämmelser för dessa transporter kunde erhållas. Flera myndigheter här i landet hafva visserligen egnat denna fråga berättigad uppmärksamhet, i det de inom sina respektive myndighetsområden sökt ordna ifrågavarande transport. Så t. ex. finnas uti »taxan för transporter å statens jernvägar» rätt goda föreskrifter för djurtransporter utfärdade. Vidare har kongl. jernvägsstyrelsen utfärdat ett cirkulär af den 7 augusti 1900 angående beifrande af djurplågeri vid jernvägstransporter af följande lydelse:

Då vid olika tillfällen under transport på jernväg förekommit, att kreatur, hvilka förvarats i burar, lådor eller korgar, varit till så stort antal sammanförda i sina resp. förvaringsrum, att ett eller flera af djuren till följd af qväfning omkommit, har kongl. styrelsen, för att, så

vidt som möjligt, förekomma dylikt djurplågeri, velat härigenom föreskrifva,

att stationsföreståndaren å afsändningsstationen skall, der han finner skäl befara, att djuren skola till följd af ofvan nämnd anledning taga skada under transporten, för afsändaren framhålla, att, derest icke tillfredsställande anordningar beträffande djurens transport vidtagas, afsändaren riskerar åtal för djurplågeri inför vederbörande domstol,

att, derest afsändaren icke desto mindre vidhåller sin fordran på djurens afsändande, försändningen visserligen skall i behörig ordning expedieras, men skola i sådant fall såväl mottagningsstationen som den trafikinspektör, under hvilken den senare stationen lyder, medelst telegram underrättas om ifrågavarande, af afsändningsstationen anmärkta förhållande, samt

att stationsbefälet å mottagningsstationen under alla omständigheter skall hos vederbörande åklagare till laga beifran anmäla begången förseelse af ofvan angifven beskaffenhet.

Enahanda förfaringssätt skall jemväl tillämpas, derest större kreatur, hvilka lastas direkt i jernvägsvagnarne, till så stort antal i vagn sammanpackats, att djuren deraf kunna taga skada.

Den 18 maj 1901 beslöts af herr öfverståthållaren och herrar landshöfdingar i Stockholms, Upsala, Södermanlands, Örebro och Vestmanlands län, att följande cirkulär angående forsling sjöledes af lefvande späda kreatur, särskildt kalffvar, skulle utgå till vederbörande.

»Sedan hos öfverståthållarembetet gjorts anmälan, att vid transporter sjöledes till hufvudstaden af lefvande kreatur, särskildt spädkalffvar, åtskilliga missförhållanden yppats, såsom att stundom djur inlastats, hvilka på grund af sjukdom eller svaghet redan vid inlastningen varit så kraftlösa, att de af transporten uppenbarligen tagit skada eller tillskyndats afsevärda lidanden, att enahanda följd ofta uppstått i anledning af de otillfredsställande anordningar, afsändaren vidtagit för transporten, att äldre djur ibland sammanförts å fartygen med spädare på sådant sätt, att de sistnämnda nedtrampats och skadats af de äldre, samt att ej sällan inträffat, att afhemtning af transporterade djur fördröjts flere timmar efter fartygs ankomst till hufvudstaden, hvarigenom djurens lidande under transporten onödigtvis förlängts, hafva öfverståthållarembetet samt Konungens befallningshafvande i . . . län för att söka råda bot på oförmälda missförhållanden velat genom detta cirkulär anmana rederier för de ångbåtar, som förmedla transporter af kreatur mellan Stockholms stad och angränsande orter, att hvar för sina fartyg tillse, att vid forsling sjöledes af lefvande späda kreatur, särskildt kalffvar, iakttagas följande

»**Ordningsföreskrifter.**

1.

Anmäles spädkalf till transport, och finner fartygets befälhafvare, att djuret på grund af sjukdom, svaghet eller bristande olämpliga anordningar å afsändarens sida uppenbarligen skulle under transporten taga skada eller utsättas för afsevärdt lidande, åligger det befälhafvaren att vägra emottaga djuret till transport å fartyg.

Varder sådant först under transporten uppenbart, skall befälhafvaren genast vid framkomsten hos polisman göra anmälan om förhållandet.

2.

Likaledes har befälhafvaren att, derest genom mottagarens underlåtenhet att i tid afhämta djuren från fartyget dessa utsättas för lidande genom brist på vård och tillsyn, sådant ofördröjligen för polisman anmäla.

3.

I fråga om anordningar under sjötransporten bör iakttagas, att å spädkalfvar benen under transporten ej få hållas sammanbundna, att kettar eller burar, deri spädkalfvar transporteras, skola vara försedda med nödiga öppningar för luftvexling, med täta golf och i öfrigt vara så inrättade, att de lemna tillräckligt utrymme för djuren att intaga såväl stående som liggande ställning, att, då spädkalfvar forslas bundna å däck, detta under dem skall vara försedt med sand eller dylikt samt vid längre resor med särskild ströbädd och anordning vidtagas för djurens stödjande vid fartygets krängningar och att spädkalfvar ej utsättas för svårare lidande genom köld eller nederbörd och ej heller för trampning eller annan skada af samtidigt forslade gödkalfvar eller andra, äldre kreatur.

4.

Hvad ofvan är stadgadt om spädkalfvar skall äfven ega tillämpning i fråga om transport af andra späda kreatur.

Vederbörande kronobetjening och polismyndighet i städerna hafva i uppdrag att öfvervaka, att nu lemnade föreskrifter efterkommas samt att, derest transport sker under sådana förhållanden, att åtal för djurplågeri kan ifrågakomma, lemna underrättelse till polismyndigheten å den ort, dit transporten skall ske.

Och beslöts, att af cirkuläret ett exemplar skall bevisligen tillställas ett och hvart af här i staden befintliga rederier för de ångbåtar, som förmedla transporter af kreatur mellan Stockholms stad och angränsande

orter, med anmaning att hvar för sina fartyg tillse, att vid forsling sjöledes af lefvande späda kreatur, särskildt kalvvar, iakttagas här ofvan omnämnda ordningsföreskrifter, hvarjemte ett exemplar af detta protokoll öfverlemnas till kongl. poliskammaren för utöfvande af den tillsyn, som i förevarande hänseende kunde på polismyndigheten ankomma.»

Uti flera af Europas stater hafva dylika allmänna djurtransportbestämmelser utfärdats. Så kunna nämnas *österrikiska* handelsministeriets förordningar af den 26 februari 1875, den 21 juli 1881 och den 1 juni 1882, hvilka afse att förhindra djurplågeri vid jernvägstransport. En specialförordning är gällande för »Ober- und Nieder Österreich», hvad *sjötransporten* af slagtboskap och kalvvar angår. (General-Güter-Tarif 1900 der k. k. österreichischen Staatsbahnen: Lokaltarife und Tarif-Theil I, I Band, 1 Abtheilung).

Beträffande *England och Irland* utfärdades under Drottning Victorias första regeringstid en förordning för att stäffa grym eller otjenlig behandling af djur, såväl i allmänhet som vid transporter. Denna förordning stadgar bland annat, att den, som med något befordringsmedel fortskaffar eller för med sig eller låter någon annan forsla eller föra med sig något djur i det skick eller i den ställning, att pina eller lidande onödigt tillfogas detsamma, han skall första gången böta intill 3 pounds och hvarje följande gång intill 5 pounds. (An Act for the more effectual Prevention of Cruelty to Animals. 1 Aug. 1849).

The board of Agriculture har utfärdat stränga bestämmelser för djurs transporterande å fartyg, hvilka bestämmelser gälla djurens inlastande och anbindning samt vård och utfodring under transporten. (The foreign Animals Order of 1895).

Utaf djurtransportförordningarne i *Ungarn* kunna exempelvis nämnas de, som utfärdades af jernvägsstyrelsen 1875 och 1884, af åkerbruksministern den 20 september 1890, af handelsministern den 19 juli 1893, och som afsågo att förhindra djurplågeri och oegentligheter vid transporter. Dessa förordningar tillkommo närmast med anledning af att svin i större mängd, trots stark sommarhetta, transporterats sammanpackade i vanliga täckta lastvagnar och utsatta för brist på luft, näring och dryck, hvarigenom ett grymt och meningslöst djurplågeri utöfvades samt djurens egare tillfogades betydliga förluster.

I *Tyskland* gäller sedan 13 juli 1879 en riksförordning med detaljerade bestämmelser rörande inlastning och transport af lefvande djur på jernvägar. Derjemte finnas i flera tyska stater specialförordningar. Sachsens förordning af 16 september 1879 stadgar 60 marks böter eller motsvarande

fängelse för den afsändare eller vårdare af djuren under transport, som öfverträder förordningens föreskrifter.

Vårt grannland *Danmark* eger en lag af den 24 april 1896 beträffande djurtransporter.

Utaf hvad här i korthet omnämmts beträffande i andra länder gällande djurtransportlagar synes, att vårt land ej saknar föregångsstater med afseende på berörda fråga, och torde det därför ej vara förhastadt att upptaga densamma till behandling inom vår lagstiftande församling. Ett detaljeradt förslag till allmänna lagbestämmelser för djurtransporter inom vårt land är jag icke i tillfälle att framlägga; ett dylikt förslag bör utarbetas af fackmän inom de olika områden, djurtransporterna beröra.

Följande sammanställning af de viktigaste lagbestämmelserna i andra länders djurtransportförordningar visa emellertid, huru omfattande och viktig denna fråga blifvit. Materialet är insamladt af styrelsen för de svenska djurskyddsföreningarnas centralförbund, som jag har äran tillhöra, särskildt genom ordförandens, frih. C. C:son Bonde, och sekreterarens, bokförläggare Lars Hökerberg, nitiska bemödande och de diplomatiska beskickningarnas välvilliga tillmötesgående, samt bearbetadt af samma styrelses sakkunnige medlem, stads- och besigtningsveterinär Sven Nystedt.

Dessa lagar och förordningar omfatta i hufvudsak följande föreskrifter:

I. Att å alla orter, der regelbunden kreaturstransport eger rum, vederbörande myndigheter förständigas att anordna en efter förhållandena i hvarje särskildt fall afpassad, regelbunden tillsyn derå, att djuren så inlastas, att de under transporten icke komma att utsättas för onödiga lidanden.

II. *Beträffande jernvägstransporter:*

att vid stationen vid regelbundna större djurtransporter tillhandahållas täckta skjul för djurens herbergerande äfvensom brunnar eller vattenledning för djurens vattnande;

att öppna vagnar ej användas under tiden 1 oktober—1 maj och, då sådana annan tid användas, väggarna vid transport af storboskap äro minst 1½ meter höga, vid transport af smärre djur minst 0,75 m.;

att de täckta vagnarne äro i och för ventilation försedda med tillräckligt antal slutbara ventiler, belägna nära vagnstaket;

att vagnen å hvarje gafvel är försedd med tvenne driffjädersapparater att förhindra stötar, då vagnarna vid vexling mötas;

att vagnsgolfvet förses med tillräcklig mängd passande strösand eller annat passande ämne;

att bromsinrättningar anbringas å så många vagnar som möjligt för att hindra onödiga sammanstötningar vid vexling;

att storleken af vagnens inre golftyta tydligt angifves å vagnens yttersidor;
att vagnen för regelbunden, större och längre transport af storboskap förses med vattningsinrättningar;

att transportburar för mindre djur hafva tätt golf och äro så höga, att djuren kunna stå deri, vidare hafva tillräckligt med öppningar för luftvexling, hvilka dock ej få vara så stora, att kroppsdelar kunna inklämmas;

att ej några djur, afsedda för transport, räckande öfver 12 timmar, få inlastas, förrän afsändaren föranstaltat om deras nödiga vattning och fodring under transporten;

att i hvarje vagn ej inlastas flera djur, än hvad vagnens utrymme, efter stationsföreståndarens ansvariga beräkning med ledning af golftyans storlek, medgifver för djurens bekvämlighet;

att större och mindre djur äfvensom djur af olika slag få inlastas i samma vagn endast under det vilkor, att de inställas uti genom afbalkningar från hvarandra skilda rum;

att in- och aflastningen sker med skonsamhet, och djurtransportören åläggas att, då fråga är om större djur, låta väl fästa dem, samt att ej afsända något sjukt djur;

att vid längre transporter vårdare åtfölja djuren;

att djur för längre transporter ej forslas med tåg, hvilkas hastighet understiger 25 km. i timmen;

att vexlingen af kreatursvagn inskränkes till minsta möjliga och städse företages med särskild försigtighet;

att djuren aflastas genast vid framkomsten;

att kreatursvagnen efter aflastningen rengöres, eventuelt desinficeras.

III. *Beträffande sjötransporterna:*

1) *hästar:*

att djuren ställas i spiltor, placerade antingen på däck eller under däck,

2) *större nötkreatur:*

att ett provisoriskt stall ordnas genom anbringandet af bommar, såväl lång- som tvärskeppsvägen;

att djuren ställas helst tvärskepps och så, att de vid inträffande sjögång kunna få stöd såväl med länden som med bogen;

att det för djuren afsedda rummet är tillräckligt såväl i stående som liggande ställning;

att däckets beströs med grus eller aska för att bereda stöd för kreaturens klöfvar;

- 3) *kalfvar och får:*
att det för djuren afsedda rummet är fullt tillräckligt;
att, då djuren föras i kettar, dessa äro af den storlek, att djuren kunna lägga sig;
- 4) *svin:*
att djuren föras i burar af tillräcklig storlek;
- 5) *fjäderfä:*
att burarna äro af sådan storlek, att djuren bekvämligen komma åt att äta och dricka;
- 6) *allmänna regler:*
att, såvidt sjögången medgifver, luftvexlingen är fullt tillräcklig;
att riklig tillgång finnes på färskt vatten;
att i förråd finnes, då fartyget har att befara öppen sjö, minst en fjerdedel, men eljest minst en sjettedel mera foder eller föda, än hvad som skulle åtgå, derest fartyget icke uppehålls utöfver den vanliga tiden till nästa ort, som skall anlöpas;
att kreatursvakt anställles;
att djuren aflastas genast vid fartygets framkomst;
att fartygets efter aflastningen rengöres, eventuelt desinficeras.

IV. *Beträffande öfriga djurtransporter:*

- att, då djur transporteras i fordon, tillräckligt utrymme beredes dem, så att djuren utan trängsel kunna stå bredvid hvarandra;*
att transportvagnens inre är så beskaffadt, att djuren ej kunna genomtrampa vagnsbotnen, hvilken förses med lämpligt strö;
att, om större och mindre djur eller djur af olika slag transporteras i samma vagn, de skiljas från hvarandra genom lämpliga afbalkningar;
att på- och aflastningen af djuren sker med skonsamhet, och den vanliga oseden, när det gäller kalvvar, får och svin, att lyfta dem i bakbenen, förhindras;
att, om fångsling af djurens ben nödvändiggöres, denna sker endast medelst sorgfälligt anlagda remmar af tillräcklig bredd, så att ej sårnader uppkomma, och att all sådan fångsling med streck förhindras;
att burar eller korgar, i hvilka fjäderfä transporteras eller utställas, äro så rymliga, att djuren utan trängsel kunna stå bredvid hvarandra, samt äro tillräckligt luftiga; vidare att djuren ej sammanbindas, ej heller vingarna på något enskildt djur bindas med sådant, som skär in i köttet;
att lefvande fisk transporteras eller utställles endast i kärl med tillräckligt vatten.

Jag finner det vara så mycket angelägnare, att djurtransportfrågan snarast möjligt får sin lösning, som en hel del offentliga slagthus och der-

med förenade kreatursmarknader nu föreslås här i landet. Till dessa kreatursmarknader komma antagligen djurtransporter i stor skala att ega rum på bestämda dagar hvarje vecka, och anser jag, att det skulle vara mycket välbetänkt, om några *allmänna* djurtransportbestämmelser kunde blifva utfärdade, innan stora slagthus träda i verksamhet.

Ordnandet af djurtransporterna är i första hand att räkna som en humanitetens åtgärd, men det är samtidigt en åtgärd af stor ekonomisk betydelse. Ej så sällan händer det ju, att dyrbara lifdjur ådraga sig en eller annan skada vid oändamålsenliga transporter, och mycket vanligt lär det vara, att slagtdjur under transporter tillfogas sådana skador, att större eller mindre delar af köttet efter dem måste kasseras. Emellanåt lär det till och med inträffa, att djurtransporterna ske på ett sådant förkastligt sätt, att djuren vid framkomsten befinnas sjelfdöda.

Dylika missförhållanden åsamka dels djuren grymma lidanden och dels djuregarne afsevärda förluster, bådadera talande skäl för, att förhållandena böra ordnas, hvilket jag anser kunna ske endast genom utfärdandet af *allmänna* bestämmelser för djurtransporter.

På det att denna angelägenhet ej måtte skjutas å sido under förevändning, att den är en känslosak, som ej tarfvar andra åtgärder, än som efter omständigheterna kunna träffas af vederbörande polismyndighet, eller också undvaras, har jag vändt mig till Stockholms stads besigtningsveterinär med begäran om hans sakkunniga utlåtande, hvilket medföljer motionen.

Äfven Nordiska djurskyddsföreningen har egnat denna fråga särskild uppmärksamhet. Föreningens ordförande, länsveterinär H. Åkerström, har till jordbruksdepartementet inlemnadt en genom redaktörens af »Djurskyddet», kand. F. A. Wingborg, försorg utförd, på inhemtade skriftliga utlåtanden från hamnmyndigheter och andra vederhäftiga personer stödd framställning derom, att åtgärder måtte vidtagas till förhindrande af djurplågeri vid transporter af kreatur sjöledes.

Det är gifvet, att inga bestämmelser böra träffas, som onödigtvis fördyra dessa transporter. Men säljarnes, afnämarnes och humanitetens intressen äro i detta fall icke stridiga.

Jag hemställer därför, att Riksdagen ville i skrifvelse till Kongl. Maj:t anhålla, det Kongl. Maj:t täcktes föranstalta om utredning, hvilka *allmänna* bestämmelser till skydd mot djurplågeri under transporter som kunna befinnas nödiga, och till Riksdagen inkomma med de förslag, hvartill utredningen kan föranleda.

Stockholm den 24 januari 1902.

Edvard Wavrinsky.

Utlåtande.

På begäran af ledamoten af Riksdagens Andra Kammare herr direktör Edv. Wavrinsky får undertecknad afgifva följande utlåtande beträffande djurtransportfrågan.

Till Stockholm försändas djur från många olika delar af vårt land, och har jag vid utöfvandet af min befattning härstädes ofta satts i tillfälle taga kännedom om huru dessa djurtransporter försiggå. Härvid har jag fått den uppfattning, att desamma ofta äro mindre väl ordnade och ej så sällan ega rum på ett synnerligen anmärkningsvärdt sätt.

Vid köttbesigtningen har jag äfven emellanåt fått en inblick uti rådande missförhållanden vid djurtransporterna. Så har det flera gånger händt att till besigtning inlemnats sjelfdöda svin under uppgift om att de dött under transporten. Ofta måste mindre eller större delar af kött vid här skeende besigtningar kasseras på grund af sjukliga förändringar, som tyda på att djuren, från hvilka köttet härrör, under transporterna ådragit sig skador.

Att dylika djurtransporter äro anmärkningsvärda ur djurskydds-synpunkt, derom kunna väl meningarna ej vara delade. Men en annan viktig sida af saken bör äfven framhållas. Om djurtransporterna försiggå så, att djuren derunder utsättas för svårare skador och lidanden, eger äfven en afsevärd ekonomisk misshushållning rum. I de fall, då skadorna och lidandena varit så höggradiga, att köttet efter djuren måste helt eller delvis kasseras, är ju misshushållningen påtaglig, men äfven om kassation af köttet ej behöfver ega rum, kan det i många fall hafva förlorat i kvalitet och värde på grund af att djuren, från hvilka det härrör, transporterats på ett otjenligt sätt.

Dyrbara lifdjur kunna dessutom äfven under mindre väl ordnade transporter ådraga sig svåra och förlustbringande skador.

På grund af hvad jag sålunda anfört, kan jag ej annat än anse det vara synnerligen önskvärdt, att ordnandet af djurtransporterna blefve föremål för en grundlig utredning med ty åtföljande allmänna bestämmelsers utfärdande för desamma; och anser jag detta vara så mycket mera nu af behofvet påkalladt, som flera städer i vårt land projektera anläggandet af offentliga slagthus och dermed förenade kreatursmarknader. Då dessa stora etablissemang träda i verksamhet, komma antagligen betydande kreaturstransporter att till dem ega rum på regelbundna dagar hvarje vecka, och vore det önskligt, att djurtransportfrågan till dess hade fått sin lösning.

Stockholm den 16 januari 1902.

Sven Nystedt,
Stads- och besigtningveterinär.